

Т. О. ЗАКУСИЛОВА

аспірант

Класичний приватний університет

РОЗВИТОК МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

У статті розкрито сутність компетентності як педагогічної категорії та медсестринської компетентності майбутніх фахівців сестринської справи в процесі професійної підготовки. Висвітлено наукові погляди на розвиток професійної компетентності медичної сестри; окреслено основні проблеми сучасної освіти в медичних коледжах. Вказано на необхідність пошуку нових шляхів, методів і засобів формування в майбутніх медичних сестер засад професіоналізму та фахової медсестринської компетентності.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, медична сестра, медичний коледж, медсестринство, медсестринська компетентність, професіоналізм, розвиток, сестринська справа.

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій, загострення загрози екологічної небезпеки й у зв'язку з цим – посилення необхідності пошуку нових шляхів збереження здоров'я нації актуалізується проблема якісної підготовки студентів медичних коледжів. Рівень цивілізованості будь-якого суспільства вимірюють реальним становищем його соціального розвитку та якістю медичного обслуговування громадян.

Під впливом глобальних перетворень в українському суспільстві в контексті реформування медичної галузі зростає соціальна роль медичного працівника з високим рівнем відповідальності та професійної компетентності. Наразі медичні коледжі намагаються забезпечити якісну професійну підготовку випускників-медиків, але проблема розвитку медсестринської компетентності майбутніх медичних сестер ще потребує додаткових напрацювань. Це посилює актуальність теми дослідження.

Мета статті – висвітлити наукові погляди на розвиток професійної компетентності медичної сестри, розкрити сутність професіоналізму, компетентності як педагогічної категорії та медсестринської компетентності майбутніх фахівців сестринської справи в процесі професійної підготовки.

Ідея формування медсестринської компетентності базується на провідних концептуальних позиціях теоретико-методичних засад професійної освіти (А. Маркова, Н. Ничкало, О. Новіков, Т. Сущенко, А. Субетто, Ю. Татур та ін.); на концепціях досліджень різних аспектів професійної підготовки майбутніх медичних працівників, зокрема медсестер (В. Аверін, А. Агаркова, В. Бабаліч, О. Беляєва, І. Борискова, Л. Дудікова, І. Кахно, А. Кемпбел, Ю. Колісник-Гуменюк, Н. Кудрява, О. Кузьміна, Л. Крупенькіна, М. Лісовий, П. Мазур, Л. Переймибіда, Л. Пшеничних, З. Шарлович, Л. Шульгіна, Ю. Ющенко та ін.).

Професіоналізм визначається як “сукупність знань, навичок поведінки та дій, що свідчать про професійну підготовку, навченість, придатність людини до виконання професійних функцій; сформована в процесі навчання та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних обов’язків, які оплачуються; рівень майстерності у професійній діяльності, що відповідає рівню складності роботи” [4, с. 742].

На думку Є. Климова, професіоналізм необхідно розглядати не просто як якийсь високий рівень знань, умінь і результатів людини в певній сфері діяльності, а як певну системну організацію свідомості, психіки людини [6].

Наразі медичні освітні установи намагаються забезпечити якісну підготовку фахівців на основі позицій взаємодії всіх учасників цього діяльни-сного процесу [13, с. 43].

Медсестринський професіоналізм – це гармонійне поєднання високого рівня професійної компетентності та фахових умінь і практичних навичок, культури спілкування, високих особистісних якостей. Компетентнісний підхід при підготовці майбутніх фахівців посилює практичну спрямованість освіти та її професійний аспект, що підкреслюється фаховою підготовкою.

Поняття “компетентність” (з лат. *competens* – відповідний, здібний) у науковій літературі означає сукупність знань і вмінь, необхідних для ефектвної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [11].

Компетентність – це володіння теоретичними знаннями, практичними навичками та вміннями, професійним досвідом у певній галузі. Вона дає змогу людині визначати (тобто ідентифікувати й вирішувати незалежно від контексту або ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Під компетентністю розуміють набір ключових компетентностей, які становлять основний набір найзагальніших понять, які треба деталізувати в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей та відношень за навчальними галузями й життєвими сферами студентів. Структуру компетентності становлять знання, пізнавальні навички, практичні навички, відношення, емоції, цінності та етика, мотивація [9].

Загалом, компетентність – це сукупність досягнень у професійній діяльності. Професійна компетентність медичної сестри передбачає: принципи, компоненти, показники, рівні сформованості, педагогічні умови, орієнтовані на реалізацію принципів терапевтичної спільноти в навчально-виховному процесі.

Дослідниця психології професіоналізму А. Маркова визначає компетентність як володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції [8, с. 31], виокремлюючи види професійної компетентності: спеціальну компетентність (володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток); соціальну компетентність (володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в певній професії прийомами професійного спілкування; соціальна

відповідальність за результати своєї професійної праці); особистісну компетентність (володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості); індивідуальну компетентність (володіння прийомами саморегуляції розвитку індивідуальності в межах професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, непідвладність професійному старінню, вміння раціонально організувати свою працю) [8, с. 34].

Компетентність як властивість індивіда існує в різних формах: як високий рівень уміння; як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей [5, с. 17].

Професійну компетентність визначають рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [2, с. 4].

З метою формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки необхідно акцентувати увагу на принципах взаємної співпраці, поєднанні професійних та особистісних рис, спрямуванні на фахову діяльність.

В особистісному сенсі професійна компетентність є якістю, в якій при всій цілісності можна виокремити деякі компоненти: когнітивно-ціннісний, емоційно-мотиваційний, інтерактивно-комунікативний, поведінково-діяльнісний [3, с. 66]. Когнітивно-ціннісний компонент передбачає наявність професійних знань, уявлень і системи професійних цінностей особистості, розуміння значущості фаху в умовах соціальної дійсності; становлення професійного менталітету. Емоційно-мотиваційний характеризується емоційним ставленням до фаху й мотивами професійного самовизначення та професійної діяльності; інтересом до способів і результатів праці; задоволеністю працею. Інтерактивно-комунікативний компонент передбачає здійснення продуктивної комунікації з індивідами та групами (взаємодію з якими передбачає фах); виконання різних ролей соціальної комунікації, окреслених фахом. Змістом поведінково-діялісного компонента є вияв міри ціннісного ставлення до фаху через поведінку та діяльність, представлені фаховими вміннями, навичками та професійною позицією.

Компетентність дає змогу ефективно взаємодіяти з професійним середовищем завдяки наявності необхідного фонду переживань, знань, відносин (атрибутів свідомості); є провідним регулятором професійного розвитку особистості; передбачає глибоке розуміння професійного середовища та свого місця в ньому [12].

Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що він реалізує в своїй роботі новітні методи та способи професійної підготовки. Для підвищення якості знань, умінь і навичок потрібно систематично вдосконалювати свій професійний рівень; опановувати принципи медичної

етики, деонтології та психології; ефективно взаємодіяти з колективом, з розумінням і толерантно ставитися як до пацієнтів, так і до колег.

Світова спільнота віддає пріоритети фахівцям, які: мають сучасні професійні знання; здатні застосовувати ці знання на практиці; володіють професійними навичками; вирішують проблеми грамотно, кваліфіковано й у короткий термін; постійно вдосконалюють свій фаховий досвід; не вагаються брати на себе відповідальність; відчувають себе частиною команди, в якій працюють.

На думку дослідниці професійно-педагогічної компетентності медичних сестер сімейної медицини З. Шарлович, фахова компетентність медичних сестер передбачає спроможність виконувати специфічні професійні завдання обстеження, діагностики, маніпуляційної техніки, призначень лікаря, спостереження й догляд за хворими, що забезпечує результативність медсестринського процесу [14].

Сьогодні важливо бути не лише кваліфікованим, а й передусім компетентним фахівцем. Це допомагає фахівцю ефективно вирішувати різноманітні завдання, які стосуються його професійної діяльності.

Висновки. Отже, наразі особливої уваги потребує індивідуальна цілеспрямована й поглиблена підготовка молодих фахівців. Необхідно навчити їх тому, як у практичній діяльності вміло застосовувати здобуті в навчальних закладах знання. Особливо важливо, щоб медичні працівники розуміли, що в основі формули “освіта через усе життя” – безперервний процес підготовки кадрів, який потребує систематичної уваги впродовж усього трудового життя. Від якості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, від рівня їхньої професійної компетентності залежить рівень надання долікарської та медичної допомоги населенню як у сімейній, так і в страховій медицині.

Список використаної літератури

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.
2. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе образования ценностей и ролей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3–7.
3. Докторович М. О. Професійна компетентність соціального педагога / М. О. Докторович // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 15. – Частина II. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – С. 64–69.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Зазюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зазюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. – Київ : Глухів: РВВ ГАПУ, 2005. – С. 10–18.
6. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – Москва : Изд-во Институт практической психологии; Воронеж : НПО МО-ДЭК, 1996. – 400 с.
7. Кудрявцева М. Е. К вопросу о фундаментальных основах гуманитарного образования / М. Е. Кудрявцева // Вестник МГУ. – 2005. – № 1. – С. 171–177.

8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – Москва : Международный гуманитарный фонд “Знание”, 1996. – 308 с
9. Настільна книга педагога / упор.: В. М. Андрєєва, В. В. Гигораш. – Харків : Основа, 2006. – 352 с.
10. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – Київ : Генеза, 2006. – 328 с.
11. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. / за ред. Н. Г. Ничкало. – Київ: Вища школа, 2000. – 380 с.
12. Радзівська І. В. Формування професійної компетентності медичних сестер / І. В. Радзівська // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 69–73.
13. Стрельникова А. Н. Зачем медсестре самооценка / А. Н. Стрельникова // Медсестра. 2000. – № 1. – С. 42–43.
14. Шарлович З. П. Теоретичні засади формування професійно-педагогічної компетентності медичних сестер сімейної медицини як провідної умови медсестринської діяльності [Електронний ресурс] / З. П. Шарлович. – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2053/index-36608-1.html>.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016.

Закусилова Т. А. Развитие медсестринской компетентности студентов медицинского колледжа: теория и практика

В статье раскрыта сущность компетентности как педагогической категории и медсестринской компетентности будущих специалистов сестринского дела в процессе профессиональной подготовки. Освещены научные взгляды на развитие профессиональной компетентности медицинской сестры. Очерчены основные проблемы современного образования в медицинских колледжах. Указывается на необходимость поиска новых путей, методов и средств формирования у будущих медицинских сестер основ профессионализма и медсестринской компетентности.

Ключевые слова: компетентность, компетентностный подход, медицинская сестра, медицинский колледж, медсестринство, медсестринская компетентность, профессионализм, развитие, сестринское дело.

Zakusilova T. The Development of the Nursing Competence of Students of Medical College: Theory And Practice

The article reveals the essence of competence as a pedagogical category and nursing competence of future professionals of nursing in the training process, illuminated the scientific Outlook on development of professional competence by nurses; identifies the main problems of modern education in medical colleges. The necessity of finding new ways, methods and means of formation of future nurses the foundations of nursing professionalism and professional competence. Professional competence of nurses, including: principles, components, indicators, levels of formation, pedagogical conditions, aimed at implementation of the principles of the therapeutic community in the educational process.

With the purpose of formation of professional competence of future nurses in training need to focus on the principles of mutual cooperation, the combination of professional and personal qualities, the direction of professional activities. Stresses that the reform of the national health system requires the training of a new generation of highly skilled, professionally competent medical professionals, including nursing professionals.

Key words: competence, competence approach, medical nurse, medical College nursing, nursing competence, professionalism, development, nursing.